

TARİH, ŞEHİRLER İÇİN ÖĞRETMENDİR

Doğal afetler dünya tarihinin değişmez bir gerçeğidir. Yaklaşık 4.5 milyar yaşında olan dünyamızda kıtaların, kara parçalarının ve adaların oluşumu tektonik hareketler sebebiyle meydana gelmiştir.

Doç. Dr. Furkan Kaya

İnsan, yeryüzünde sonsuz dolaşım içindeyken, yer altında da aynı hareketlilik devam etmektedir. Türkiye’de dünyanın en büyük deprem kuşaklarından olan Kuzeydoğu Anadolu fay hattı ve Güneydoğu Anadolu fay hatları tarafından adeta kuşatılmıştır. Bu fay hatları belirli yıl aralıklarıyla ülkemize büyük acılar yaşatmaya devam etmektedir.

Fay hatları tarih boyunca ortalama her 250 ila 300 yılda bir büyük depremler üretirken, bu depremler ülkelerin sosyolojik, ekonomik ve siyasal sistemleri üzerinde ciddi hasarlar bırakmıştır. Binlerce bölge insanı hayatını kaybetmiş, yerleşim bölgeleri deprem alanlarına göre değişiklik göstermiştir. Fakat depremin, Türkiye’nin en büyük güvenlik meselelerinden biri olduğu her büyük depremden sonra hatırlanmasının altı çizilmelidir. Örneğin Kahramanmaraş’tan 1114 yılında yaşanan büyük depremde şehir tamamen toprak altında kalmış ve yaklaşık 40 bin insan hayatını kaybetmişti. Son yaşadığımız yine Kahramanmaraş merkezli 7.6 ve 7.7’lik büyük depremlerde yaklaşık 40 binden fazla vatandaş hayatını kaybetmiştir.

2000 yıldan fazla olan Türk devlet geleneği çatısı altında kurulan 17 büyük Türk devletlerinin tarihinde yaşanan afetlerde devlet politikalarının büyük faydası olmuştur. Yerinde ve zamanında müdahale ile maddi ve manevi olarak yardımda bulunularak kaos ve anarşinin önüne geçilmiştir. ¹Yeditepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü.

Çünkü afet sonrası oluşabilecek güvenlik boşluğu ve vatandaşların devletine karşı güvensizlik duygusunun ortaya çıkması, ülkenin bekasını ciddi tehlikeye atabilecek ortamları tesis edecektir.

Büyük kriz durumlarında müdahaleci devlet olmak önemlidir. Katalizör, kolaylaştırıcı ve garantör olan devlet, bu tip durumlarda sivil toplum kuruluşları ve büyük şirketler ile kuvvetli ortaklıklar kurmaya yönelir. Aslında iktidarın hangi ölçüde merkezi statüye geleceğini, refah ve bolluğa alışmış olan toplumun kendini öz disipline etme başarısına bağlı olduğu söylenebilir. Bu süreçte görevde olan hükümet, barışı sağlamak ve korumak adına bütün önlemleri almış olsa da korku ve gerilim her noktada can bulmaya devam edebilir. Bu son derece normal bir süreçtir.

Uzun vadeli acil durumlarda, üstesinden gelinmesi gereken en önemli zorluk politik, teknolojik veya ekonomik değil, “biz” olabilme alanlarının belirlenmesidir. Bu tip büyük afetlerin ortasında insani değerlerimizi koruyan bilgeliğe ve öngörüye sahip olmak en önemli meseledir. Diğer taraftan deprem gibi afetlerin finansal maliyeti de küreselleşme hızlandıkça arttığı görülmektedir. Küresel İnsanı Forumuna göre 2030 yılına kadar afetlerden doğacak maliyetin yıllık 600 milyar dolardan fazla olacağı tahmin edilmektedir. Dolayısıyla stratejilerin dayandığı ölçütler kötü planlandığında toplumun elini kolunu bağlıyor.

"Uzun vadeli acil durumlarda, üstesinden gelinmesi gereken en önemli zorluk politik, teknolojik veya ekonomik değil, "biz" olabilme alanlarının belirlenmesidir. Bu tip büyük afetlerin ortasında insani değerlerimizi koruyan bilgeliğe ve öngörüye sahip olmak en önemli meseledir."

Bunun için bu hedef için farklı ölçütlere ihtiyaç duyuluyor.

Gerçeklikleri anlayıp sağlıklı bir şekilde karşılamak, acizliğin ve umutsuzluğun önüne geçip sosyal sermaye inşa ederek, korkuyu azaltıp değişim için gerekli olan enerjiyi açığa çıkarırken, bunu reddetmek kontrolsüz korkulara kucak açar ve genel motivasyonu baltalamaktadır. Savaş veya doğal afet durumlarında insanların davranışları tam olarak tahmin edilememektedir. Yapılacak yardımlardan ziyade insanların deprem gibi afetlerle mücadele etmesine yardımcı olacak şeylerden biri güçlü bir direnç kabiliyetidir.

Dünyamızın ve uygarlığımızın geleceği, ortak yaşam alanlarımızı yıkabilme kapasitemiz olduğu gerçeğinin kabul edilmesine, bunun için toplumların ortak enerjilerine odaklanmasını ve beklide en önemlisi dünyamızın değişmez doğal sınırlarına saygı gösterilmesine bağlıdır. Bunun için bilimin ışığında şehirleşmek, artan nüfusun güvenli coğrafyalar üzerinde yaşamını sağlayacak etütlerin yapılması ve elbette ne önemlisi alt ve üst yapıların güvenilir ve sağlam inşa edilmesi gerekmektedir. Geçmişte bunun birçok acı tecrübesini yaşamış bir ülke olarak tarihin,

sürdürülebilir olmak isteyen şehirler için önemli bir öğretmen olduğu unutulmamalıdır.

Sürdürülebilir şehirlere giden yol için o kentin geleceğinin tasvir eden bir yol gerekmektedir. Tecrübe ve ustalıklı hazırlanmış stratejiler ile, şehirlerin her sektörüne uzanan uzun vadeli kentsel dönüşüm için halkın desteği sağlanır ve sivil enerji de harekete geçmiş olur. Bunun için de uygulanması mutlak olan prensipler olan, dönüşen ve temiz materyal akışı, doğanın öncelikli konumu, kompakt ve ilişkili gelişim modelleri, yeni mekân oluşturma, refah merkezleri, insan odaklı gelişim ve katılımlı yönetim şarttır.

Deprem gibi büyük afetlere hazırlıklı olmak için sürdürülebilir şehir kavramının ivedilikle hayata geçmesi gerekmektedir. Vatandaşların bölgelerinde onurlu ve güvenli yaşayabilmeleri için doğal çevre ile uyum hayati önem arz etmektedir. Bu yeni alt ve üst yapıların inşa edileceği bölgelerin iyi analiz edilmesi, şehir nüfus ve yerleşim dağılımının coğrafi koşula göre belirlenmesi ve elbette belki de en önemlisi vatandaşların "hayat bilgisi" ve "coğrafya" derslerinde yer alan basit ama önemli bilgileri yeniden gözden geçirmeleri ile mümkün olacaktır.